

יב. הכרס הפנימית [ונחלקו בגמרא מה היא] שניקבה בנקב כל שהוא.

יג. או שנקרע רוב הכרס החיצונה.

רבי יהודה אומר: שיעור הקריעה בכרס החיצונה אינו קבוע. אלא הכרס הגדולה, של בהמה גדולה, שיעור הקריעה המטריפה הוא טפח. ואילו הכרס הקטנה, של בהמה קטנה, שיעור הקריעה המטריפה הוא ברובה של הכרס.

יד. טו. המסס ובית הכוסות (11) שניקבו עד שנראה הנקב לחוץ.

אך אם היה הנקב בין שתי הדפנות הצמודות של ההמסס ובית הכוסות, אין זו טריפה, שהרי בין כה וכה נשפך האוכל מזה לזה, בנקב שביניהם.

טז. נפלה מן חגג, ושחטה מיד, מבלי שתשהה מעת לעת, הרי היא טריפה. שאף על פי שאין נראים בה שברים, חיישין שמא נתרסקו ונתפרקו אבריה.

ד. ניקב דופן הלב עד לבית חללו. ואם לא הגיע הנקב בדופן עד לחלל הלב, אין זה טריפה. (10)

ה. נשברה השדרה. ובשבירתה נפסק החוט שלה.

ו. ניטל הכבד, ולא נשתייר הימנו כלום.

ז. הריאה שניקבה,

ח. או שחפרה.

רבי שמעון אומר: אין הריאה שניקבה נחשבת כטריפה אלא עד שתינקב לבית הממפנות [ראה ציור בספר שיחת חולין].

ט. ניקבה הקיבה — בנקב כל שהוא.

י. ניקבה המרה — בנקב כל שהוא.

יא. ניקבו הדקין, המעיים — בנקב כל שהוא.

אך הפליתי [סימן ו] סובר שיתכן והלב ניטל ואבר אחר מילא את תפקידו במקומו, ולכן התרנגולת טרפה.

אך החזון איש [ד' יד] הכריע כפי החכם צבי, כי אם אבר אחר מילא את מקום הלב, הרי הוא עצמו נחשב ללב, ואין כאן פסול של ניטל הלב, שאין הלב נפסל השינוי התואר!

11. ההמסס ובית הכוסות — הם שני איברים השייכים למערכת העיכול של הבהמה. המזון שאוכלת הבהמה נכנס תחילה לזושט, היורדת לכרס.

בכרס עובר המזון עיכול ראשוני, ולאחר מכן הוא עובר ל"בית הכוסות", ומשם ל"המסס",

ולא טרפה [אך ביאור זה מתאים רק לשיטות שהיא נבילה, עיין בהערה הקודמת].

10. ואם ניטל הלב, נחלקו רבותינו הראשונים אם היא טריפה או נבילה. התוס' כאן כתבו שהיא טריפה, ואילו הרמב"ן לקמן נו כתב שהיא נבילה.

ובשו"ת חכם צבי [עד א] דן בשאלה כאשר באו שני עדים והעידו שלא נמצא הלב בתרנגולת שחוטתה, האם יש לסמוך על עדותם, או שבהכרח הם טועים ואבד הלב או אכלו חתול. ומסיק החכם צבי שכלי לב אין אפשרות לתרנגולת לחיות, ולכן ודאי הדבר שהעדים טועים והתרנגולת כשרה.